

Muhasebe terminolojisinde Hisse Senetleri, Tahviller ve Diğer Özellikli Borçlanma Senetleri menkul kıymetler olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu kıymetler işletmenin varlıkları arasında raporlanırken kullanılacak olan hesap isimleri, bunların finansal tablolarda belirtilecek olan değerleri, işletmeye sağladıkları getirilerin (kar payı, faiz, değer artışı, vb) dönemsellik ilkesine göre muhasebeleştirilmeleri ile ilgili konularda Türkiye Muhasebe Standartları ile vergi düzenlemelerinin ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar (Bağlı Ortaklıklar) (TMS 27), İştiraklerdeki Yatırımlar (TMS 28), İş Ortaklıklarındaki Paylar (TMS 31), Finansal Araçlar-Sunum (TMS32), Finansal Araçlar-Muhasebeleştirme ve Ölçme (TMS39) ve Finansal Araçlar-Açıklamalar (TFRS 7) isimli Türkiye Muhasebe Standartları içinde bu konu ile ilgili belirli açıklamalar yer almaktadır.

Diğer taraftan Gelir Vergisi Yasası'nda, menkul kıymetler ve gelirleri; Vergi Usul Kanunu'nda, menkul kıymetlerin değerlendirilmesi; Tekdüzen Muhasebe Sisteminde, menkul kıymetlerin hesap isimleri ve muhasebeleştirme biçimleri ile ilgili hükümler yer almaktadır.

TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI'na göre, menkul kıymetlerin muhasebeleştirilmesinde, bunların alınış amaçlarına göre,

- 1) Kısa Vadede Alım-Satımı Yapılmak Amacıyla Alınan Menkul Kıymetler (Tüm Menkul Kıymetler),
- 2) Vadesine Kadar Elde Tutulma Amacıyla Alınan Menkul Kıymetler (Tahviller ve Diğer Özellikli Borçlanma Senetleri), ve
- 3) Kısa Vadeli Satış Amacıyla Alınmayan Ancak İstendiğinde Satılabilecek Menkul Kıymetler (Tüm Menkul Kıymetler) olarak üç ana gruba ayrılması önem kazanmaktadır.

TMS 39'a göre kısa vadede alım satımı yapılmak amacıyla alınan menkul kıymetler olan hisse senetleri, tahviller ve türevleri için değerlendirme kriteri gerçeğe uygun değerdir (makul değer, fair value). Bu değerdeki değişimler, varlığın üzerine yansıtılarak, kar veya zarara aktarılır. Gerçeğe uygun değer olarak alınması gereken tutar ise borsa değeridir.

Vadesine kadar elde tutulma amacıyla alınan menkul kıymetler vadeleri olan tahvil ve bono türü kıymetlerdir. Bunlar başlangıçta maliyetle, daha sonra iskonto edilmiş değerleri ile bilançoya yansıtılır. İskonto edilmiş değer, gelecekte elde edilecek anapara ve faiz tutarlarının, değerlendirme tarihinde piyasada geçerli olan faiz oranı kullanılarak bugünkü değere indirgenmesi ile bulunur. Bu menkul değerler, vade sonuna kadar elde tutulacakları için, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri dikkate alınmaz. Her dönem sonunda itfa edilen iskonto tutarı, o dönemin kar/zararına aktarılır.

Kısa vadeli satış amacıyla alınmayan ancak istendiğinde satılabilecek menkul kıymetler piyasa değerleri ile bilançoda belirtilir, alınış tarihindeki veya bir önceki dönemdeki değeri ile değerlendirme tarihindeki değeri arasında ortaya çıkan değer farkı Bilançoda, Özkaynaklar arasında, Realize Edilmemiş Gelir veya Gider olarak muhasebeleştirilir.

Muhasebe Standartlarına göre, hisse senetleri ile temsil edilen İştirakler ve Bağlı Ortaklıkların Özkaynak Yöntemine göre muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bu yöntemle göre hesaplanan değer artışları ve azalışları karşılığında, gelir ve gider hesaplarına kayıt yapılır.

VERGİ USUL KANUNU'nda menkul kıymetler değerlendirme açısından herhangi bir sınıflamaya tabi tutulmamıştır. **Hisse senetleri** ile fon portföyünün en az % 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri **alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir.**

Borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline, vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil), iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi ile hesaplanır.

Ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kar ve zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibariyle hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetler, alış bedeli ile değerlendirilir (m.279)

TEKDÜZEN HESAP PLANI'nda işletmenin varlıkları arasında yer alan menkul kıymetler aşağıda belirtilen hesaplarda izlenir.

110 HİSSE SENETLERİ

111 ÖZEL KESİM TAHVİL, SENET VE BONOLARI

112 KAMU KESİMİ TAHVİL, SENET VE BONOLARI

118 DİĞER MENKUL KIYMETLER

119 MENKUL KIYMETLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)

240 BAĞLI MENKUL KIYMETLER

241 BAĞLI MENKUL KIYMETLER DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)

242 İŞTİRAKLER

243 İŞTİRAKLER SERMAYE TAAHHÜTLERİ (-)

244 İŞTİRAKLER SERMAYE PAYLARI DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)

245 BAĞLI ORTAKLIKLAR

246 BAĞLI ORTAKLIKLAR SERMAYE TAAHHÜTLERİ (-)

247 BAĞLI ORTAKLIKLAR SERMAYE PAYLARI DEĞER DÜŞÜKL. KARŞILIĞI (-)

248 DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR

249 DİĞER MALİ DURAN VARLIKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIĞI (-)

Tekdüzen hesap planında yer alan, **Değer Düşüklüğü Karşılığı Hesapları**, Vergi Usul Kanunu'na göre kullanılamayan, ancak muhasebe kuramında yeri olan hesaplardır.

Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları'na örnek olarak; Hazine Bonoları, Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi tarafından çıkartılan İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler, Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler ve diğer menkul kıymetler gösterilebilir.